

GS CK.0000075711 HỒNG KHANH
GS.TSKH. LÊ NAM TRÀ

Thực hành

CẤP CỨU NHI KHOA

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

HỘI XUẤT BẢN VIỆT NAM
HỘI ĐỒNG GIẢI THƯỞNG SÁCH VIỆT NAM

Tặng

Tác phẩm :

“Thực hành cấp cứu nhi khoa”

Tác giả: *GS.TS. Nguyễn Công Khanh,*

GS.TSKH. Lê Nam Trà

Nhà xuất bản: *Y Học*

Nhà in:

Đạt giải: *Bằng - Sách hay*

Năm 2011

Hà Nội, ngày 28 tháng 11 năm 2011

TM. HỘI ĐỒNG GIẢI THƯỞNG SÁCH VIỆT NAM

CHỦ TỊCH
TRUNG ƯƠNG
HỘI
Nguyễn Hiến

Chủ biên

GS.TS. NGUYỄN CÔNG KHANH
GS.TSKH. LÊ NAM TRÀ

THỰC HÀNH CẤP CỨU NHI KHOA

(Tái bản lần thứ nhất, có sửa chữa và bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2013

CHỦ BIÊN

- GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Chủ tịch Hội Nhi khoa Việt Nam
Nguyên Giám đốc Bệnh viện Nhi trung ương
Nguyên Phó chủ nhiệm Bộ môn Nhi, Đại học Y Hà Nội
- GS.TSKH. Lê Nam Trà
Phó chủ tịch Hội Nhi khoa Việt Nam
Nguyên Phó Hiệu trưởng Đại học Y Hà Nội
Nguyên Chủ nhiệm Bộ môn Nhi, Đại học Y Hà Nội

THAM GIA BIÊN SOẠN

- GS.TS. Nguyễn Công Khanh
GS.TSKH. Lê Nam Trà
GS.TS. Nguyễn Thu Nhạn
GS.TS. Nguyễn Gia Khánh
GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm
GS.TS. Trần Đình Long
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng
PGS.TS. Ninh Thị Ứng
PGS.TS. Nguyễn Văn Thắng
PGS.TS. Phạm Văn Thắng
PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung
PGS.TS. Lê Thanh Hải
TS.BS. Phạm Hữu Hòa
BSCK2. Nguyễn Kim Nga
ThS.BS. Lương Thị San
ThS.BS. Nguyễn Văn Tú
ThS.BS. Nguyễn Hoàng Nam
ThS.BS. Nguyễn Văn Lộc

THƯ KÝ BIÊN SOẠN

- ThS.BS. Nguyễn Hoàng Nam

LỜI NÓI ĐẦU

Tỷ lệ bệnh nhi đến bệnh viện để điều trị trong tình trạng bệnh nặng cần phải cấp cứu, can thiệp nhanh, khá cao, từ 22% đến 27% tùy theo tuyến bệnh viện. Danh từ “cấp cứu” thường được hiểu là tình trạng người bệnh đang bị đe dọa đến tính mạng, đòi hỏi phải được chẩn đoán và xử trí nhanh mới có khả năng đưa bệnh nhân thoát khỏi nguy cơ tử vong trong những giờ phút đầu, để rồi tiếp tục điều trị tiếp theo đến khi khỏi bệnh. Yêu cầu một cuốn sách cấp cứu là phải giúp các thầy thuốc có thể tham khảo dễ dàng khi cần đến, cập nhật được những tiến bộ về kỹ thuật hồi sức, để thực hành cho mọi tuyến cấp cứu, phù hợp với y học nước nhà.

Sách Cấp cứu nhi khoa được các Giáo sư, Tiến sĩ, Thạc sĩ, Bác sĩ của Bộ môn Nhi, Trường Đại học Y Hà Nội biên soạn, xuất bản lần đầu tiên tại Việt Nam năm 1967; từ đó cho đến năm 2002 đã được bổ sung, tái bản lại nhiều lần. Để cập nhật những tiến bộ về khoa học, kỹ thuật; do yêu cầu cấp bách của các cơ sở y tế trong nước; dựa vào kết quả nghiên cứu của một đề tài cấp nhà nước, chúng tôi biên soạn cuốn **Thực hành cấp cứu nhi khoa**. Nội dung được sắp xếp thành 11 chương. Để dễ thực hành, nội dung đã được phân ra cấp cứu các chức năng sống cơ bản, cấp cứu các chứng bệnh nặng, cấp cứu một số bệnh nặng, cấp cứu ngộ độc, chấn thương - tai nạn, cấp cứu ở trẻ sơ sinh, cấp cứu thảm họa, một số liệu pháp cấp cứu nhi khoa, quy trình kỹ thuật cấp cứu và hướng dẫn sử dụng thuốc cấp cứu. Để phù hợp với trình độ cấp cứu ở các tuyến y tế, mỗi nội dung cấp cứu được chia ra hai phần chính: (1) Chẩn đoán và xử trí ban đầu, cho mọi tuyến tiếp nhận

bệnh nhi đầu tiên, cấp cứu bảo đảm ổn định chức năng sống, và (2) Chẩn đoán và điều trị tiếp theo, cho mọi tuyến có điều kiện, để chữa khỏi bệnh nặng.

Sách được xuất bản năm 2010, đã được toàn Ngành hoan nghênh, được Hội xuất bản sách Việt Nam tặng Giải Vàng sách hay năm 2011. Do yêu cầu lớn của đông đảo cán bộ trong Ngành cả nước, chúng tôi cho tái bản lần thứ nhất, có sửa chữa và bổ sung, cập nhật những tiến bộ khoa học kỹ thuật kịp thời, đặc biệt có bổ sung chương Cấp cứu thảm họa.

Chúng tôi hy vọng cuốn sách sẽ giúp ích được cho các đồng nghiệp trong việc cấp cứu trẻ em. Mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp để lần xuất bản sau tốt hơn.

Chủ biên

GS. TS. NGUYỄN CÔNG KHANH

MỤC LỤC

<i>Lời nói đầu</i>	3
Chương 1: TỔ CHỨC CẤP CỨU NHI KHOA	
Khái niệm cơ bản về cấp cứu y tế	11
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Tổ chức và trang bị phòng cấp cứu nhi	18
	PGS.TS. Lê Thanh Hải
Vận chuyển an toàn bệnh nhân trẻ em	27
	PGS.TS. Lê Thanh Hải
Chương 2: TIẾP CẬN TRẺ CẤP CỨU	
Một số đặc điểm cơ thể trẻ em trong thực hành cấp cứu	36
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Sinh lý và bệnh lý nước - điện giải ở trẻ em	46
	GS.TSKH. Lê Nam Trà
Các tình trạng bệnh cấp cứu nhi phổ biến và tử vong trong 24 giờ đầu nhập viện tại các tuyến điều trị nhi khoa	54
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Tiếp cận trẻ bị bệnh nặng cần cấp cứu	59
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Chương 3: CẤP CỨU CHỨC NĂNG SỐNG CƠ BẢN	
Đánh giá chức năng sống cơ bản trong cấp cứu	76
	ThS. Nguyễn Văn Tú
Cấp cứu trẻ ngừng thở	82
	ThS. Lương Thị San
Nghẹt thở do dị vật	
	ThS. Nguyễn Hoàng Nam
Cấp cứu ngừng tim	88
	ThS. Lương Thị San
Hồi sức ngay sau sinh	95
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Hội chứng chết đột ngột ở trẻ nhỏ	105
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Chết não	111
	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh, GS.TSKH. Lê Nam Trà

Chương 4: CẤP CỨU CÁC CHỨNG BỆNH NẶNG

Khó thở	PGS.TS. Lê Thanh Hải	116
Sốc	PGS.TS. Phạm Văn Thắng	124
Suy tim	TS. Phạm Hữu Hòa	131
Rối loạn nhịp tim	TS. Phạm Hữu Hòa	137
- Cơ nhịp nhanh trên thất		140
- Cơ nhịp nhanh thất		146
- Rung thất		152
- Rung nhĩ		155
Hôn mê	GS.TSKH. Lê Nam Trà, ThS. Nguyễn Văn Tú	158
Cơ giật	PGS.TS. Ninh Thị Ứng	167
Đau bụng cấp	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh	172
Mất nước nặng	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh	180
Rối loạn thăng bằng toan - kiềm	GS.TSKH. Lê Nam Trà	185
Chảy máu cấp	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	190
Thiếu máu cấp	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	198
Rối loạn thân nhiệt	ThS. Lương Thị San	202
Bí tiểu tiện	GS.TSKH. Lê Nam Trà	206
Chương 5: CẤP CỨU MỘT SỐ BỆNH NẶNG		
Viêm phổi	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	210
Hen phế quản cấp tính	ThS. Nguyễn Văn Lộc	216
Sốc phản vệ	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	223
Tiêu chảy cấp	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	227
Xuất huyết tiêu hóa	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	235

Hôn mê gan - suy gan cấp	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh	241
Hạ đường huyết	GS.TS. Nguyễn Thu Nhận	246
Hôn mê đái tháo đường	GS.TS. Nguyễn Thu Nhận	250
Suy tuyến thượng thận cấp	GS.TS. Nguyễn Thu Nhận	255
Suy thận cấp/ Tổn thương thận cấp	GS.TSKH. Lê Nam Trà	258
Chảy máu trong sọ ở trẻ em	PGS.TS. Nguyễn Văn Thắng, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	265
Đông máu rải rác trong mạch	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	270
Lồng ruột cấp tính ở trẻ còn bú	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	274
Viêm ruột thừa	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	276
Viêm màng não do vi khuẩn	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	279
Chương 6: CẤP CỨU TRẺ SƠ SINH		
Các nguyên tắc hồi sức cho trẻ mới sinh	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	287
Suy hô hấp cấp ở trẻ sơ sinh	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	294
Chăm sóc trẻ sơ sinh rất nhẹ cân khi đẻ	BSCK2. Nguyễn Kim Nga	302
Hạ thân nhiệt ở trẻ sơ sinh	BSCK2. Nguyễn Kim Nga	308
Vàng da tăng bilirubin gián tiếp ở trẻ sơ sinh	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung	313
Teo thực quản	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	318
Thoát vị hoành	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	320
Hẹp phì đại môn vị	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	323
Tắc ruột sơ sinh do nguyên nhân cơ học	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	325
Viêm phúc mạc phân su	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	327

Chương 7: CẤP CỨU NGỘ ĐỘC

Ngộ độc cấp ở trẻ em	332
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thức ăn	343
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc sắn	345
GS.TSKH. Lê Nam Trà, PGS.TS. Nguyễn Thị Phương	
Ngộ độc độc tố cóc	346
GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc nấm	348
GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc và hóa chất	351
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc phiện	351
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc acetaminophen	353
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc ngủ barbiturat	355
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc diệt chuột (Rodenticide)	358
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc trừ sâu phospho hữu cơ	359
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Chương 8: CẤP CỨU TRẺ BỊ CHẤN THƯƠNG, TAI NẠN	
Tiếp cận trẻ bị đa chấn thương	366
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương đầu trẻ em	373
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương ngực trẻ em	382
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương bụng ở trẻ em	389
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương cột sống trẻ em	395
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương chi trẻ em	398
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	